

İDMAN VƏ SÜNİ İNTELLEKT

*Mustafayev Vüqar Sabir oğlu, texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
İsmayilzadə Leyla Vüqar qızı
Mingəçevir Dövlət Universiteti*

Bu gün bütün sahələrdə olduğu kimi, idman aləmində də süni intellektdən istifadə məsələsinə xüsusi maraq və diqqət artmaqdadır. Müasir dünyada insan fəaliyyətinin müxtəlif sahələrində innovativ texnologiyaların tətbiqi və inkişafı günbəgün sürətlə populyarlaşmaqdadır. Bu, hər gün tələb olunan aktual məsələyə çevrilib.

İntellektual texnika və texnologiyaların, o cümlədən informasiya texnologiyaları sahəsinin öyrənilməsinə və tətbiqinə yeni yanaşmalar yaranır. Bununla əlaqədar idman sahəsində də mürəkkəb problemlərin həllinə imkanlar yaranır.

Hazırda bu bir faktdır ki, süni intellektin imkanlarından istifadə etmək nəzərəcarpacaq dərəcədə əhəmiyyətli potensial qazanmaqdadır. Cəmiyyətin həyatında baş verən gündəlik proseslər, məişət və fəaliyyət sahələri olduqca çoxtərəfli və müxtəlifistiqamətlidir. Bu gün alimlər və mütəxəssislər bədən tərbiyəsi proqramlarının, fiziki məşqlərin inkişafını və optimallaşdırılmasını fəal şəkildə izləyirlər. Müşahidələr göstərir ki, süni intellektdən istifadə etməklə məşq edən idmançıların məhsuldarlığı yüksəlir. Süni intellekt zədələnmə riskini öncədən proqnozlaşdırmağa, həmçinin oyun strategiyalarını optimallaşdırmağa imkan verir. Süni intellekt mövzusunu nəzərdən keçirərkən ilk növbədə bu anlayışın mahiyyətini təhlil etmək zəruridir. Süni intellekt yeni, inkişaf edən sistemdir, başqa sözlə, idman analitikasında verilənlərin təhlili və proqnozlaşdırılması vəzifələrini həyata keçirən maşınların yaradılmasına yönəlmiş proqram paketidir [1].

“Süni intellekt” anlayışının tərfi günbəgün daha da genişlənir. Bununla da süni intellektin imkanlarının tətbiq oluna biləcəyi yeni-yeni aspektlər əldə edilir və istiqamətlər inkişaf etdirilir. Lakin bir şey dəyişməz olaraq qalır: neyron şəbəkələri insan bacarıqlarının maşınla təkrar istehsalına, eləcə də verilən tapşırıqları, qarşıya qoyulan vəzifələri nəzərə alaraq istənilən xarakterə malik prosesi avtomatlaşdırmağa qadirdir.

İdmanla yanaşı, dilçilik, biznes, logistika, tibbi diaqnostika, təhsil fəaliyyəti, sənaye və nəqliyyat sektorlarında da innovasiyalardan geniş istifadə edilir.

Təbiətinə görə süni intellekt texnologiyaları nə qədər sürətlə inkişaf etsə də, yenə də texniki tərəqqinin xüsusiyyətlərindən asılıdır. Bəşəriyyətin müxtəlif tələbatlarına cavab verməklə, süni intellektin bəzi sahələri idmanı, idmançıların fəaliyyətini kökündən dəyişə bilər, həmçinin məşqçilər heyəti və azarkeşlər arasında yaranan problemləri həll edə bilər. İdman sahəsindəki innovasiyalarında istifadə olunan tətbiqlərin əksəriyyəti təlim və məşqləri təhlil etmək və izləmək məqsədi daşıyır. Süni intellektin ilk dövrlərdə nitqin tanınması və mətnin bir dildən digər dilə tərcümə edilməsinə yönəldiyini başa düşmək vacibdir. Artıq cəmiyyətin müasir inkişaf mərhələsində süni intellekt bacarıqlarının siyahısı o qədər genişləniib ki, onları bir neçə səhifədə təqdim etmək mümkün deyil. Bu fakt müasir gənclərin bədən tərbiyəsinə və

idmana süni intellekt texnologiyasının tətbiqinin aktuallığının və effektivliyinin nəzərə alınması məsələlərini zəruri edir.

Bir çox alim və mütəxəssislərin fikrinə görə, idmanın vəzifələri hər il genişlənir və buna görə də müxtəlif növ dəyişikliklərin edilməsi zərurəti də artır [2]. Mövcudluğunun müəyyən dövrlərində süni intellektin durğunluqla xarakterizə olunmasına baxmayaraq, bu gün idmanda mövcud olan neyron şəbəkələr texnologiyası kifayət qədər əhəmiyyətli və faydalıdır. Süni intellekt, yəni avtomatlaşdırılmış təfəkkür və öyrənmə, məsələn, idman yarışlarının nəticələrinin proqnozlaşdırılmasını, habelə hər bir konkret idmançı üçün onun fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla optimal olan ən təsirli məşq üsullarını tərtib etməyi təmin edə bilər.

Beləliklə, bu gün süni intellekt yalnız şahmat və dama kimi stolüstü idman oyunlarına deyil, idmanın, demək olar ki, bütün növlərinə dərinləndən nüfuz etməkdədir. Süni intellekt sərhəd tanımır. Burada əsas məqam idmançının və məşqçinin süni intellektin yaratdığı imkanlardan maksimal şəkildə faydalanmağı bacarmaqdır. İdman mübarizədir – kim qeyd etdiyimiz faydanı daha tez və daha dolğun əldə edəcəksə, qalib də o olacaq.